

Motion till riksdagen 2008/09:Ub6

av Marie Granlund m.fl. (s)
med anledning av prop. 2008/09:50

Ett lyft för forskning och innovation

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Motivering.....	3
Vår syn på forskning	3
Sammanfattande kritik av propositionen.....	5
Resurserna till forskning måste öka	6
Forskning i hela landet.....	7
Resursfördelning och kvalitetskriterier för universitet och högskolor	8
Trygghet och karriär för unga forskare	10
Jämställdhet.....	11
Samverkan för ett konkurrenskraftigare Sverige.....	12
Strategiska områden.....	13
Branschprogrammen	14
Möt den vikande konjunkturen med riktade satsningar.....	15
Industriforskningsinstitut och innovationskontor	15
Energiforskning.....	16
Forskning i små och medelstora företag.....	17
Tjänsteforskning.....	18
Fordonsforskning	19
Långsiktig prioritering och samverkan för att utveckla den kliniska forskningen	20
Miljö- och klimatforskning	24
Humaniora och samhällsvetenskap	25
Utbildningsvetenskaplig forskning ska stärka skolans kunskapsuppdrag.....	26
Arbetslivsforskning.....	27
Samverkansuppdraget	28
Infrastruktur	28
Internationalisering och EU:s forskningsprogram.....	29

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen på svensk forskningspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade statliga satsningar på forskning.
3. Riksdagen begär att regeringen på tilläggsbudget fördelar forskningsanslag i enlighet med tabell i motionen och vad som i övrigt anförs i motionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att en större del av forskningsresurserna fördelas i konkurrens mellan lärosätena.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett nytt resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsanknuten högre utbildning i hela landet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utveckling av och resurser till de yngsta universiteten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om direkta anslag till Södertörns högskola på samma villkor som för övriga högskolor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yngre forskares trygghet och möjligheter till fortsatt forskning och meritering.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om prioriterade strategiska forskningsområden.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fullfölja och utveckla branschprogrammen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avslå regeringens förslag om centralisering av holdingbolagsverksamheten till ett fåtal lärosäten.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fördela ytterligare resurser till lärosätenas holdingbolag.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell överenskommelse om den medicinska forskningen.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetslivsforskning.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tjänsteforskning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljö- och klimatforskning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsvetenskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningens infrastruktur.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningens internationalisering.

Inledning

I denna motion redogör vi för våra ställningstaganden till regeringens proposition 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation. Vi är fullt medvetna om att regeringens propositionen i formell mening inte är att betrakta som förslag till riksdagen utan som bedömningar som regeringen ger riksdagen till känna. Vi ser det som ytterst anmärkningsvärt att regeringen väljer att inte ge riksdagen möjlighet att besluta om den kommande forskningspolitiska perioden. Det är första gången som en regering har valt detta arbetssätt och det riskerar att långsiktigt försvaga den svenska forskningspolitiken.

Vår syn på forskning

Sverige är och ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Forskningen främjar det demokratiska samhället genom att stödja tanke- och yttrandefrihet och ett kritiskt ifrågasättande. Därför vill vi socialdemokrater investera i kunskap och forskning. Forskningen bidrar till hållbar utveckling och förnyelse, stärker tillväxten, ökar förståelsen och samspelet med människor i andra länder och förbättrar medborgarnas möjligheter att leva ett gott liv. Genom forskning kan vi bättre förstå den värld vi lever i och också göra den bättre. I tider av snabb teknisk utveckling, ökad globalisering och omfattande kulturmöten behövs forskning för att söka svaret på de nya frågor som utvecklingen ger upphov till. Forskningen fyller också en viktig funktion för att utbilda kompetenta och kreativa människor med djupt specialiserad kunskap som kan höja kompetensen i samhälle och arbetsliv. Varje samhälle behöver självständiga forskare som förutsättningslöst analyserar, ifrågasätter och medverkar aktivt i den offentliga debatten.

Det är av största betydelse vilken inriktning forskningspolitiken har. Den socialdemokratiska forskningspolitiken vill ge människor och samhälle utvecklingsmöjligheter för framtiden. Därför satsar vi mer resurser än regeringen. Men mer resurser är inte nog; forskningspolitiken måste också ha en bred ansats som knyter an till verkligheten i alla delar av samhället. Vi tror att framtiden behöver mer av forskning och att kontaktytorna mellan olika forskningsfält och forskningsområden måste öka. Vi menar att kunskapsutvecklingen måste innehålla fler, inte färre, perspektiv för att rätt kunna tackla både grundforskningens och den tillämpade forskningens utmaningar. Mer än någonsin vet vi betydelsen av internationella samarbeten och global utveckling. Forskningspolitiken ska kunna ge forskningen förutsättningar att säkerställa

Fel! Okänt namn på

excellens, kvalitet och långsiktighet men ändå snabbt kunna uppfatta, anamma, pröva eller förkasta nya utvecklingsvinklar och frågeställningar.

Vi socialdemokrater har alltid trott på forskningen och på den nya tekniken. Vi är utvecklingsoptimister – vi tror på förändring, för i den finns fröet till förbättring. Vi tror på politiken och demokratin som medel för att driva på förändringen så att den skapar bättre villkor för människor.

Socialdemokratin har genom medveten politik drivit fram utveckling vid universitet och högskolor i Sverige. Det har inneburit bredd, djup och specialisering med en utvecklingskraft över hela landet. Vi har genom medveten forskningspolitik under decennier utvecklat forskningen vid akademien, i nära samarbete med näringsliv, offentlig sektor, branschorganisationer och fackliga organisationer. För oss har det alltid varit en självklarhet att forskningen angår hela samhället, inte bara de som är närmast verksamma i den. Detta perspektiv har stärkt förutsättningarna för forskarna och legitimiteten i deras arbete och resultat.

Utveckling och förändring är några av drivkrafterna i forskning. Den nyfikenhetsdrivna grundforskningen med dess forskares enträgna arbete flyttar hela tiden fram de vetenskapliga positionerna. Utan förändring löser vi aldrig klimatkrisen. Utan förändring kan arbetslösa inte få nya arbeten. Utan förändring kommer inte samhället att bli mer rättvist. Samarbete över vetenskaps-, nations- och sektorsgränser kommer att vara avgörande. Det gäller att ta vara på förändringen, vrida den åt rätt håll, ta vara på det nya och använda det konstruktivt i samhällsbygget. Det menar vi socialdemokrater är politikens uppgift.

Det är ett grundläggande och obestridligt faktum att en rad framsteg som inneburit avgörande förbättringar i människors levnadsstandard och livskvalitet möjliggjorts genom tekniska och vetenskapliga framsteg. Nya kunskaper och tekniker kan över hela det breda fält som utgör det mänskliga livet bidra till att skapa bättre förutsättningar för framtiden. Det handlar om allt från arbete, boende och fritid till miljö och utbildning.

Forskning och tekniska framsteg skapar de genombrottstekniker som förändrar både arbetslivets villkor och människors vardag. Ett viktigt sådant exempel är IT. Därför är det oerhört viktigt att forskningen och utvecklingen står i människans och samhällsintressets tjänst. På så sätt läggs grunden för att forskningen blir en del i en strategi för att nå nya steg i samhällets utveckling som också kommer hela folket till del.

För Sverige som nation handlar det om ett vägval. Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens – inte med låga löner. Vi lever i ett kunskaps-samhälle, och vi hävdar oss i den globala konkurrensen just genom att skapa, utveckla och använda ny teknik, nya metoder och lösningar nya rön, och därmed bidra till att ytterligare framsteg kan göras. Detta är utgångspunkten för vår forskningspolitik.

Kunskap är grunden för en gynnsam samhällsutveckling och vårt främsta internationella konkurrensmedel. Det kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. All forskning ska hålla hög kvalitet på och forskningsinsatserna ska

rymma både bredd och djup. Det är viktigt att Sverige som nation satsar på kvalitet och framstående forskningsmiljöer oavsett var i landet dessa finns. Det finns ingen motsättning mellan att satsa på spets och på bredd.

Samarbete är en förutsättning för att ett litet land som Sverige ska klara att hävda sig i den internationella konkurrensen. Vi har helt enkelt inte råd att säga nej till någon samhällssektor eller någon del av landet som vill och kan bidra till utvecklingen av svensk forskning. Vi ser det som avgörande att akademins forskning samt arbetslivets forskning och utveckling fortsatt har sina självklara uppgifter men att det är i mötet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor som utvecklingen har möjlighet att ta ytterligare steg. Därför är vi djupt oroade över den nonchalans mot näringslivet och den offentliga sektorn som präglar regeringens forskningsproposition. Vi vill utveckla det nära samarbete mellan statsmakten, forskningsråd, lärosäten, näringsliv och fackliga organisationer som präglade den forskningspolitiska utvecklingen under de socialdemokratiska regeringsåren.

Det är också viktigt att behålla perspektivet att all forskning varken kan eller ska kommersialiseras, exporteras, paketeras och säljas. Forskning som vidgar tanken och perspektivet, som förklarar samband, är oundgänglig och därmed värdefull i sig själv.

Sammanfattande kritik av propositionen

Vår kritik mot regeringens förslag kan sammanfattas i följande punkter:

- ? Regeringen satsar för lite på forskning.
- ? Riksdagen ska styra inriktningen av svensk forskningspolitik. Att regeringen förbehåller sig rätten att själv besluta om genomgripande förändringar av resursfördelningssystemet till forskningen utan riksdagens godkännande och undlåter att tydligt redovisa fördelningen av forskningsmedlen försvagar såväl förutsättningarna för långsiktighet i systemet som trovärdigheten för svensk forskningspolitik som sådan.
- ? Regeringen gör stora och detaljerade ingripanden i prioriteringarna inom olika forskningsområden. Detta underminerar den akademiska friheten, riskerar kvaliteten och sätter hinder för forskningssamhället att optimera resursanvändningen efter sina kvalificerade bedömningar. Regeringens fördelningsmodell är också så pass trögrörlig att det riskerar att minska incitamenten för att utveckla nya forskningsområden.
- ? De socialdemokratiska regeringarna har tidigare hållit en klar rågång mellan de resurser lärosätena själva får besluta om och kan göra prioriteringar i, de olika forskningsrådets uppgift att ge stöd till såväl nyfikenhetsbaserad grundforskning som tillämpad forskning och innovationer och särskild strategisk forskning i nära samarbete med näringsliv och offentlig sektor. Regeringen sammanblandar dessa olika institutioners roller, vilket riskerar att ytterligare leda till likriktning och detaljstyrning av svensk forskning. Rollfördelningen mellan lärosäten, forskningsråd, näringsliv och andra ak-

Fel! Okänt namn på

törer måste vara tydlig för att ge de bästa förutsättningarna för forskning av världsklass.

- ? Regeringens föreslagna kvalitetssystem riskerar genom sin utformning att styra resurser mellan olika lärosäten och fakulteter på ett sätt som hindrar kvalitetsutveckling inom vissa lärosäten och kan tvinga lärosäten till interna omprioriteringar på grunder som inte är vetenskapligt motiverade. Särskilt kommer forskningen vid de yngre universiteten att drabbas av detta.
- ? Regeringen ignorerar arbetet med att involvera näringslivet i särskilt strategiska branscher. Företagsnära forskning med en nationell samordning där branschorganisationer, enskilda företag och fackliga organisationer medverkar i beredning och prioriteringar har varit mycket framgångsrik. Regeringens tydliga nedprioritering av detta arbete riskerar att få allvarliga konsekvenser för både forskning och tillväxt.
- ? Regeringen passar i frågan om forskarnas villkor. Om forskarutbildning och akademisk karriär efter disputation inte är ett möjligt och attraktivt alternativ för våra mest lovande studenter kommer förutsättningarna för svensk forskning att försvagas. Trots att forskarkåren står inför ett massivt generationsskifte gör regeringen inga insatser för att tillgodose behovet av återväxt och att stärka de yngre forskarnas ställning.
- ? Regeringen satsar för lite på forskningens infrastruktur och internationaliseringen av forskningen.
- ? Regeringen försummar särskilt områden som utbildningsvetenskap och arbetslivsforskning. Vi är också oroade för den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens utveckling.

Resurserna till forskning måste öka

Sverige ska klara det mål om minst 1 procent av BNP till forskning som den socialdemokratiska regeringen satte upp. När Sverige nu står inför en lågkonjunktur blir satsningar på forskning än viktigare. Denna insikt är inte ny för oss. När saneringen av de offentliga finanserna efter de borgerliga vanstyrelseåren 1991–1994 genomfördes fredades forskningen från samma omfattning av besparingar som övriga samhället tvingades till. Vi befinner oss i en global finanskris vars längd och omfattning ingen ännu till fullo känner till vidden av. Vår ambition är att satsa offensivt för framtiden. Under perioden 1994–2006 fick forskningsresurserna successivt ett kraftigt tillskott.

Vi förde en målmedveten politik genom att ge råden i uppdrag att fördela medel i konkurrens. Långsiktiga satsningar som Linnéstödet initierades. Kraftsamling skedde inom branscher som är av särskild strategisk vikt för Sveriges tillväxt, och murar bröts ned både mellan universitet och högskolor och mellan akademi och näringsliv. Flera högskolor kunde bygga upp den kapacitet som gav en välförtjänt universitetsstatus. Flera av de övriga högskolorna byggde upp starka forskningsmiljöer inom väl avgränsade områden. Forskarskolor anlades, och antalet doktorander ökade kraftigt. Allt detta befäste vår position som, utifrån vår storlek, en av de starkaste forskningsnat-

ionerna i världen och har givit Sverige bättre förutsättningar att klara en vikande konjunktur.

Det är anmärkningsvärt att Folkpartiet i regeringen, innan propositionen presenterades, med mycket hög svansföring kommunicerade att Sverige skulle nå målet om att resurserna till civil forskning skulle uppgå till 1 % av BNP. I forskningsministerns eget globaliseringsråd återfanns också storstilade planer om forskningsmål långt över vad regeringen nu har lyckats leverera. En definitions- och sifferexercis återfinns i den presenterade propositionen som i slutändan reser frågetecken om det utlovade målet över huvud taget nås.

Sverige ska satsa mer på forskning. Vi välkomnar regeringens föreslagna anslagsökning men menar att den är otillräcklig. Därför anser vi socialdemokrater att riksdagen ska anslå 4, 275 miljarder kronor mer än regeringen föreslagit för de kommande fyra åren.

Forskning i hela landet

Att bedriva forskning vid alla lärosäten har flera fördelar. Det stärker forskningsanknytningen i grundutbildningen och är en förutsättning för att bedriva undervisning på solid vetenskaplig grund. Excellenta och starka forskningsmiljöer är fullt förenligt med forskning i hela landet. Den socialdemokratiska forskningspolitiken möjliggör spets och bredd i hela Sverige. Det gör det lättare för högskolorna att rekrytera goda forskare och höja andelen disputerade lärare. Den forskning som bedrivs vid högskolorna har ofta ett gott samarbete med det lokala och regionala näringslivet, inte minst basnäringarna, och har ofta nära till tillämpning och kommersialisering. Att forskning kan bedrivas i hela landet bidrar till tillväxt i alla Sveriges regioner. Vi vill se mer av profilering och samverkan. Det ska vara möjligt att erhålla examinationsrätt för forskarstuderande på ämnesområde och inte bara på vetenskapsområde. Högskolorna kan då, inom ett eller flera ämnen där man har spetskompetens, själva anta och utbilda doktorander utan att forskning bedrivs inom hela vetenskapsområdet. Det är inte minst av kvalitetsskäl viktigt att inga lärosäten får konkurrensnackdelar inbyggda i systemet på grund av sin storlek. Därför är vi också positiva till en forskningspeng baserad på antalet helårsstudenter. Vi vill vara tydliga med att forskningspengen ska följa antalet helårsstudenter över åren och inte bara tjäna som ett ingångsvärde i det nya systemet. Vår grundprincip är att alla lärosäten ska behandlas lika i detta avseende.

Grundutbildning, forskarutbildning och forskning kan inte isoleras från varandra. Forskningen behöver människor som för ut den. Studenter som fått undervisning med stark forskningsanknytning och doktorander är centrala bärare av forskningsresultat ut i näringsliv och offentlig sektor. Genom en stark satsning på en väl utbyggd grund- och forskarutbildning och genom att uppmuntra till ökad samverkan mellan akademi och arbetsliv får vi ut mer av våra satsningar. Utan tvekan har den omfattande utbyggnaden av grundut-

Fel! Okänt namn på

bildning och forskarutbildning stärkt förutsättningarna för svensk forskning. Den borgerliga regeringens syn på forskningen på högskolorna och de yngre universiteten är kunskaps-, bildnings- och tillväxtfientlig.

Vi vill göra den svenska forskningskartan mindre statisk. Vi vill ha bättre uppföljning och göra det möjligt för lärosätena att både vinna och förlora rätt till vetenskapsområden och profilmråden på forskarnivå. Utvärderingssystemen bör vara neutrala mellan högskolor och universitet. Även de senare måste kunna förlora rätt till utbildning på forskarnivå om kvaliteten inte är tillräckligt hög.

Regeringen föreslår att en lärare vid ett lärosäte bör ha en skyldighet att underrätta sin arbetsgivare om en patenterbar uppfinning som han eller hon gjort. Vi ställer oss tveksamma till en sådan anmälningsskyldighet. Vi delar remissinstansernas uppfattning att systemet kan bli krångligt och att det finns risk för att det ökar den administrativa bördan på lärarna. Vi ser också risken att det försvårar patent då uppfinningen redan blivit känd genom anmälningsskyldigheten, liksom risken för stöld av uppfinning.

Resursfördelning och kvalitetskriterier för universitet och högskolor

Vi vill att staten ska stå som en garant för långsiktig forskning i Sverige. Det ger oss en skyldighet att satsa där forskningen är som mest excellent och ger störst utdelning i en långsiktigt hållbar tillväxt och fler jobb. Därför vill vi att forskningspolitiken ska ha tydligt fokus på excellent forskning där Sverige i dag ligger i framkant och på områden som är avgörande för sysselsättningen. Systemet med en offentlig resurstilldelning både genom direkta fakultetsmedel och genom anslag via de statliga forskningsråden har tjänat Sverige väl. Insynen och konkurrensen har stärkts.

Att stärka fakultetsanslagen ökar den akademiska friheten. Varje lärosäte måste ta ansvar för att internt fördela direkta anslag efter kvalitet. Ett stärkt fakultetsanslag ger också lärosätena styrkan att profilera sig och internt arbeta fram starka forskningsområden som kan konkurrera nationellt och internationellt. Då ökar möjligheterna avsevärt att forskningsprojekten själva drar till sig externa anslag och rådsfinansiering.

Vi motsätter oss idéer om ett tudelat högskolesystem för forskningen där universitet och högskolor delas upp i någon form av A- och B-lag. En sådan uppdelning vore omodern; den skulle inte ta hänsyn till de faktiska förhållandena för forskningen i Sverige i dag, och den gynnar inte långsiktig utveckling och skulle stå i konflikt med kvalitetssträvandena. Om forskningen bedrivs i mindre eller större skala, eller vid ett universitet eller en högskola, ska inte stå i förgrunden. Avgörande är att kvaliteten är hög. Därför tillstyrker vi modellen med en s.k. forskningspeng som tilldelas varje lärosäte och varierar med antalet helårsstudenter. Regeringen har missförstått Östersjöstiftelsens konstruktion och syfte. Vi föreslår därför att Södertörns högskola tilldelas

Fel! Okänt namn på

samma forskningsanslag grundat på helårsstudenter som övriga lärosäten för att kunna utveckla sin forskning och säkra forskningsanknytning i grundutbildningen.

Resurstilldelningssystemet måste vara kvalitetsdrivande för både högskolor och universitet. Det är syftet med en kvalitetsbaserad resursfördelning.

Vi tillsatte den resurstilldelningsutredning som ligger till grund för flera av regeringens förslag och är i grunden positiva till att en del av fakultetsanslagen tilldelas efter kvalitetskriterier. Men det är mycket svårt att överblicka konsekvenserna av regeringens förslag. Därför känner vi en oro för att det nu föreslagna systemet kan leda helt fel. Systemet måste trots allt beskrivas som att det inte är fullt ut transparent. Det föreslagna systemet kommer att missgynna framför allt de yngsta universiteten kraftigt. Vi ställer oss också frågande till regeringens modell för viktning av citeringar inom olika vetenskapsområden. Detta måste utvärderas noggrant för att vi ska kunna försäkra oss om att utformningen tillgodoser de uppsatta syftena och premierar kvalitetsstärkande åtgärder på ett sätt som inte systematiskt missgynnar vissa typer av lärosäten.

Vad gäller förmågan att erhålla externa medel för forskning kan det ge en god bild av kvaliteten på forskningen vid ett lärosäte. Det gynnar även den forskning som leder till innovationer och kommersialisering. Det kan samtidigt få oönskade konsekvenser, som att finansieringsansvaret långsamt skjuts över till regioner och lokalt näringsliv på ett sätt som inte svarar mot de nationella strategiska behoven. Det missgynnar också de yngre universitet som ännu inte hunnit etablera samma nationella och internationella ryktbarhet och samarbeten som äldre lärosäten har.

De föreslagna kvalitetskriterierna är utformade så att de riskerar att leda till A- och B-lag bakvägen. Det sker genom att långsamt svälta ut vissa högskolor och de yngsta universiteten. Vi menar att de nyaste universiteten missgynnas strukturellt och därför inte kan vara med och konkurrera på lika villkor. För att regeringens indikatorer inte ska tillåtas hindra utveckling och hålla tillbaka kvaliteten vill vi vara tydliga med följande. Vi vill ha en kontrollstation 2010–2011 inför framtagandet av nästa forskningsproposition. Då ska kvalitetskriteriernas praktiska tillämpning prövas, samtidigt som det sker en analys av om kriterierna på ett systematiskt sätt missgynnar vissa typer av lärosäten eller vetenskapsområden. Vid behov ska kvalitetskriteriernas utformning revideras. Dels avsätter vi i vårt förslag 100 miljoner kronor per år för de lärosäten som missgynnas strukturellt, som i fallen med de fyra yngsta universiteten. Dels menar vi att Södertörns högskola måste få ta del av forskningsanslaget beräknat på helårsstudenter enligt samma princip som övriga lärosäten. Det är viktigt att det resursfördelningssystem som införs är långsiktigt och transparent och skapar drivkrafter för högre kvalitet i all forskning. Vi kommer inte att acceptera en utveckling där forskning bara kommer att kunna bedrivas vid ett fåtal universitet i landet.

Vi noterar och välkomnar regeringens förslag om forskningsresurser till de konstnärliga högskolorna.

Vi socialdemokrater anser att riksdagen ska anslå 400 miljoner kronor mer än regeringen föreslår till universitet och högskolor.

Fel! Okänt namn

Trygghet och karriär för unga forskare

Man kan inte ha en forskningspolitik utan en politik för forskare. Under de socialdemokratiska regeringarna gjordes flera insatser för att förbättra doktorandernas situation. Lärosätena tilläts inte anta någon utan att ha ersättningen klar för hela doktorandtiden. Forskningsråden fick särskilda anslag för att öka antalet meriteringstjänster. Och flera forskarskolor inrättades, som gjorde stödet och handledningen till doktorander mer professionellt och kvalitetssäkrat.

I dag är drygt 17 000 aktiva doktorander inskrivna vid Sveriges lärosäten. En stor skillnad mellan Sverige och många andra länder är att forskarstuderande utför drygt 40 % av den forskning som sker vid inhemska lärosäten.¹ De utför alltså kvalificerade arbetsuppgifter och är en viktig del av forskningsmiljön. Därtill deltar många doktorander i grundutbildningen som lärare. Detsamma gäller för industridoktoranderna – där är det självklart att uppdragsforskningen är betydligt mer än en utbildning. Trots att doktoranderna är den enskilt största grupp inom akademien som bidrar till svensk forskning saknar ungefär en tredjedel av doktoranderna anställning. De är stipendiefinansierade, går på utbildningsbidrag eller saknar ordentlig finansiering knuten till sitt arbete. Det innebär att en stor andel av doktoranderna saknar tillgång till de sociala trygghetssystem och förmåner som är norm på arbetsmarknaden.

Det finns flera skäl till att stärka doktorandernas situation. Det viktigaste är naturligtvis principen om att alla som utför ett arbete har rätt till tillgång till trygghetssystemen. Men den framtida kvaliteten inom svensk forskning är också beroende av en god rekrytering till forskarutbildningen. Då måste forskarutbildning vara ett attraktivt alternativ för de bäst lämpade. Högre utbildning och forskning står också inför ett generationsskifte i Sverige; omkring 45 % av den undervisande och forskande personalen kommer att ha gått i pension före 2020. Hade inte Socialdemokraterna satsat så målmedvetet på att bygga ut grund- och forskarutbildning under den senaste regeringsperioden hade detta varit en ännu större utmaning. Fler av våra mest begåvade studenter har nu fått chansen att doktorera. Men om det ska vara ett alternativ för fler av de mest framgångsrika studenterna att söka sig till forskarutbildning måste villkoren vara tryggare, karriärvägarna efter disputation bättre och meritvärdet på den övriga arbetsmarknaden större.

Vi vill stärka doktorandernas sociala situation genom att gå vidare med arbetet att göra doktorandtjänster mer lika regelrätta anställningar. Ett lärosäte ska inte kunna ge ersättning i form av utbildningsbidrag i mer än ett år och inte heller kunna ersätta doktorander genom egeninrättade stipendier. Regeringen bör tillsammans med lärosäten och externa finansierare utarbeta en överenskommelse för hur all stipendiefinansiering av forskarutbildning på heltid i framtiden ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och soci-

¹Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2005, korrigerad 2 juli 2007, UF 13 SM 0601, Högskoleverket, 2007.

ala avgifter. Det stora resurstillskott som aviseras i regeringens proposition och i denna motion ger goda förutsättningar att klara detta.

Vi socialdemokrater anser att det är viktigt att de nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Otrygg finansiering i början av forskarkarriären och otydliga karriärvägar där formella anställningsförfaranden saknas riskerar att innebära att många, framför allt kvinnor, väljer bort en akademisk karriär. Att införa en ny tvåårig anställning kallad postdoktor är ett klokt steg. Vi vill tillföra de statliga forskningsråden och Vinnova 400 miljoner kronor specialdestinerade för fler utlysningar av meriteringstjänster, vilket täcker kostnaden för ca 150 tjänster.

För att forskarutbildning ska bli en mer attraktiv karriärväg och för att arbetsmarknaden utanför akademien bättre ska tillvarata den kompetens och de färdigheter som disputerade får, behöver också arbetsmarknadskopplingen bli tydligare i forskarutbildningen. De som söker forskarutbildning ska få en god bild av hur kunskaperna kan användas inom andra delar av samhället, och en form av yrkesvägledning för doktorander bör inrättas på lärosätena.

Rörligheten mellan företag, institut och högskola kan också stimuleras genom ökad betoning av erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättning av tjänster inom högskolan. Det ska vara meriterande för akademiker att jobba i näringslivet eller offentlig sektor. Delade tjänster, industripostdoktorer, industridoktorander m.m. bör användas.

Jämställdhet

Akademiens och forskningsvärldens fundament måste ligga i sakliga och rent vetenskapliga värderingar av forskningsresultat och meriter. Därför är det faktum att kvinnor fortfarande har svårare än män att göra akademisk karriär och meritera sig till de högsta tjänsterna ett brott mot de värden forsknings-samhället bör bygga på. Kvinnor försvinner gradvis ur akademien vid övergången från grundutbildning till forskarutbildning upp till utnämning och befordran till professor. I dag är mindre än var femte professor kvinna, och inom flera vetenskapsområden står utvecklingen still, eller går till och med bakåt. Högskoleverket beräknar att 31 % av professorerna är kvinnor år 2030, givet att andelen kvinnor bland nyanställda professorer ökar i samma takt som under de senaste tio åren. Ojämställdheten kan alltså inte skyllas på historien. För att få en jämställd situation ens på flera generationers sikt måste andelen nyutnämnda kvinnor och män vara ungefär lika; det är vi långt ifrån i dagsläget.

I Dan Brändströms utredning av resurstilldelningssystemet föreslogs att andelen kvinnliga professorer skulle inverka på de kvalitetsstyrda forskningsmedel ett lärosäte skulle få. Regeringen har avfärdat detta förslag med att andelen kvinnliga professorer framför allt inverkar på kvaliteten på grundutbildningen. Detta är ett mycket märkligt resonemang. Att ett lärosäte visar att man bedömer kvinnors och mäns prestationer efter strikt vetenskapliga och meritokratiska måttstockar är ett tecken på kvalitet. Vi socialdemokrater är

Fel! Okänt namn på

därför inte främmande för att införa en form av ekonomisk sanktion mot de lärosäten som inte gör tillräckliga ansträngningar för att uppnå de mål för andel professorer av underrepresenterat kön som staten angivit.

Samverkan för ett konkurrenskraftigare Sverige

Sverige har ett starkt näringsliv som genom produktion, kunskapsförädling, effektivisering, utveckling, forskning och innovation har en många gånger betydande internationell konkurrenskraft.

Sverige har ett antal starka koncentrationer, s.k. kluster, av nya och innovativa företag som etablerats i nära anslutning till högskolor och universitet. Utmärkande för dessa är att de består av ett större antal företag som både konkurrerar och samarbetar. Det bedrivs avancerad forskning såväl inom branscherna som i samarbete med högskolor.

Den tidigare socialdemokratiska regeringens initiativ till branschprogram och branschspecifika forskningssatsningar var viktigt för att vässa deras konkurrenskraft. Branschprogrammen togs fram tillsammans med branscherna och fick därför hög relevans för företagen. Det handlade om program för flyg- och rymdindustrin, metallurgi, fordon, skog och trä, läkemedel, bioteknik samt IT och telekommunikation. Dessa viktiga sektorer omfattar ca 80 % av näringslivets satsning på forskning. Totalt skapar dessa branscher flera hundra miljarder i exportinkomster och omfattar över en halv miljon arbetstillfällen. Programmen stärkte samarbetet mellan stat, näringsliv, fackliga organisationer och akademi. De visade sig vara mycket framgångsrika och populära. Tyvärr har den moderatstyrda regeringen inte velat ge branschprogrammen någon fortsättning. I stället har de lagts på is, och dialogen med svenska nyckelbranscher har i stort sett upphört. Den borgerliga regeringen har varit påfallande passiv när det gäller samarbetet med näringslivet – inte minst i forskningsfrågorna. Det är mycket olyckligt.

Våra starkaste industri- och forskningsmiljöer måste profileras. Det innebär att vi i dialog med industrin samordnar de strategiska insatserna för att stärka en bransch med riktade insatser för att öka exporten och attrahera mer investeringar inom svenska spjutspetsområden. Det statliga engagemanget som forskningsfinansiär och som katalysator för ökat samarbete och gemensamma prioriteringar är avgörande för respektive klusters konkurrenskraft. Genom att attrahera ytterligare utländska investeringar och etableringar stärks de svenska klustrens ställning, och utvecklingen accelererar. Vi har redan presenterat vårt initiativ för att stärka en av Sveriges viktigaste industribranscher, fordonsindustrin. Fordonsindustrin spelar en avgörande roll för svenska jobb, tillväxt och forskning och utveckling. Samtidigt hårdnar konkurrensen, och klimatutmaningen ställer allt hårdare krav på tillverkarna. För fortsatt fordonstekniskt spetskunnande inom miljö och säkerhet, nya jobb och ett gemensamt krafttag mot klimatförändringarna vill vi genomföra ett klimat-

handslag med svensk fordonsindustri och en nysatsning på 500 miljoner kronor per år till fordonsforskningen.

Vi vill därför till skillnad mot regeringen fortsätta att utveckla de befintliga branschprogrammen men också gå vidare med nästa generation branschprogram. Forskningsprogrammet Konkurrenskraft Sverige ska ha ett tydligt fokus på den företagsnära forskningen.

Vi vill tillsammans med centrala delar av svenskt näringsliv och de fackliga organisationerna utforma nya forskningsprogram för ökad konkurrenskraft. Vi erbjuder totalt 1 miljard kronor till forskningsprogrammen under förutsättning att näringslivet investerar minst lika mycket. Näringslivets behov ska vara styrande för prioriteringarna. Men vi ställer också tydliga krav:

- ? Investeringarna ska främja forskning som håller internationell världsklass, grundforskning såväl som tillämpad forskning.
- ? Investeringarna ska ha en tydlig profil mot kommersialisering och innovationer. Småföretagens möjligheter att använda forskningsresultaten ska särskilt uppmärksammas.
- ? Investeringarna ska främja erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan näringsliv och akademi, exempelvis genom gemensamma doktorandprogram.
- ? Investeringarna ska särskilt främja tjänstesektorns behov av relevant forskning. Satsningar på exempelvis tjänsteforskningsinstitut kan vara aktuellt.

Strategiska områden

Regeringen föreslår att några områden – under 2009–2012 medicin, teknik och klimat – blir föremål för särskilda strategiska satsningar. Vi har inget att invända emot att regering och riksdag lyfter fram ett antal forskningsområden av stor vikt, och de utvalda områdena ligger i linje med Socialdemokraternas forskningspolitik under tidigare mandatperioder. Det är viktigt att kraftsamla forskningsresurser där Sverige har särskilt goda möjligheter att nå eller befästa en position i absolut världsklass, och inom områden som har starkast potential att skapa innovationer på kort, medellång och lång sikt.

Däremot har regeringen gått för långt i att detaljstyra vilka delområden inom medicin, teknik och klimat som ska omfattas av de strategiska satsningarna. Inte mindre än 25 delområden definieras och budgeteras. Inom t.ex. medicin lyfts forskning rörande vissa sjukdomar fram, medan andra ignoreras. Det kan leda till att olika sjukdomars orsak och verkan inte blir tillräckligt utredda. Sjukdomsscenarier är ofta en helhet där politiskt beslutade avgränsningar är olämpliga som styrmetod. Vi ifrågasätter både lämpligheten i att göra så pass omfattande ingripanden inom de utpekade områdena och regeringens kompetens att peka ut så snäva områden. Vi är oroliga över att denna komponent kommer att göra forskningspolitiken mindre långsiktig och mer sårbar för enskilda intressen som saknar förmåga att se till hela landets utveckling. Det ger också ett signalvärde som allvarligt riskerar att underminera

Fel! Okänt namn på

forskningsssamhällets integritet och den akademiska friheten. Vi är övertygade om att denna riskanalys har ett mycket starkt stöd bland forskarna. Vi föreslår därför att forskningsfinansiärerna får ett betydligt större utrymme för prioriteringar inom de utpekade strategiska huvudområdena jämfört med regeringens proposition. Vi kommer nogsamman att bevaka hur regeringen hanterar de strategiska områdena med den beslutsordning de anvisar.

Branschprogrammen

Vi menar att regeringens metod för resursfördelning inom de strategiska satsningarna är företagsfrånvänd. Målet att åstadkomma för näringslivet relevant forskning som leder till stärkt konkurrenskraft och nya jobb riskerar därför att inte nås. Den starka behovsmotiverade forskning som skett inom de erkänt framgångsrika branschprogram som Socialdemokraterna initierade kan komma att försvåras. När näringsliv och fackliga organisationer ställs utanför problemformulering och prioritering av de områden som ska beforskas riskerar särskilt strategisk forskning att försvagas. En nationell gemensam prioritering och samarbete mellan forskningsfinansiärer, branschorganisationer, industriforskningsinstitut och lärosäten måste därför finnas inom vissa områden.

Branschprogrammen har visat sig effektiva, och vi motsätter oss att de avbryts. Vi anser att näringslivets deltagande måste vara starkare redan från start, dvs. vid problemformulering och prioritering. Genom näringslivets delaktighet i denna typ av forskning nås större relevans, högre effektivitet samt inte minst större ekonomiska ramar genom medfinansieringen av gemensamma forskningsprojekt. Regeringen har till slut accepterat denna modell för fordonsindustrin, men vi anser inte att det finns några skäl att stänga möjligheterna till fortsatta strategiprogram för övriga svenska nyckelbranscher. Vi vill tillföra ytterligare medel utöver regeringens förslag till branschprogrammen. Vi aviserar vår ambition att fortsätta programmen även efter innevarande programperiod som slutar 2010, men också gå vidare med nästa generation branschprogram. Vi vill utforma en politik för hela tjänstesektorn. Det kan röra logistiksystem, personaladministration och mycket annat. Vi vill påbörja satsningen med den högproduktiva tjänstesektorn tillsammans med företag, akademi och fackliga organisationer. Ett annat nytt område är den breda upplevelseindustrin inom den s.k. kreativa ekonomin. Ytterligare ett område vi vill utveckla branschprogram inom är besöksnäringen inom turism. Vi vill också starta ett branschprogram med vindkraftsindustrin.

Vi socialdemokrater anser att riksdagen ska anslå 400 miljoner kronor utöver regeringens anslag för fortsatta och nya branschprogram.

Möt den vikande konjunkturen med riktade satsningar

Mot bakgrund av den mycket bekymmersamma ekonomiska utvecklingen med en snabbt krympande arbetsmarknad för stora delar av det svenska näringslivet behöver breda insatser genomföras. Vi presenterar i denna motion investeringar för att stärka universitet, högskolor och forskningsråd. Vi vill främja entreprenörskap och industrins konkurrenskraft och utveckla den växande tjänstesektorn. Utöver dessa insatser behövs dessutom nya satsningar som direkt möter varslen inom näringslivet.

Vi har tidigare föreslagit att det redan 2008 startar ett riktat program för att möta varslen och den vikande arbetsmarknaden. Vi står fast vid att programmet ska påbörjas omedelbart och fortsätta under nästa år. Programmet ska utformas och genomföras tillsammans med Arbetsförmedlingen och Vinnova och ska innehålla investeringar i t.ex. särskilda utbildnings-, forsknings- och utvecklingsinsatser i samarbete med näringslivet.

Till Vinnova avsätter vi socialdemokrater 500 miljoner kronor under år 2009.

Därutöver vill vi bl.a. ge högskolor i uppdrag att utforma specialiserad vidareutbildning för t.ex. ingenjörer och annan personal med akademisk utbildning som möter de framtida behoven inom viktig industri och tjänstebranscher, och vi vill införa ett extra forskningsstöd som riktas mot de industri- och tjänstebranscher som är särskilt hårt pressade av varsel och vikande konjunktur.

Vår utgångspunkt är att alla de som nu varslas ska mötas med kvalificerat stöd för utbildning, företagande och jobb. Genom den omfattande ekonomiska ramen ges Arbetsförmedlingen och Vinnova goda förutsättningar att med flexibilitet möta nya varsel. Genom att forskning och utveckling via Vinnova får en tydlig roll i att skapa mot- och utvecklingskraft till varslen är vi övertygade om att vi rustar näringsliv och människor för framtiden.

Industriforskningsinstitut och innovationskontor

Regeringen föreslår att innovationskontor inrättas vid sju lärosäten, samtidigt som de holdingbolag som finns vid de sju lärosätena ska stärkas. Holdingbolagen ska också få möjlighet att dela ut vinsten till lärosätet. Vi menar att innovationskontorens roll är oklar i relation till befintliga holdingbolag. Genom att låta endast sju lärosäten få del av de nya resurserna tas heller ingen hänsyn till flera högskolors mycket väl utvecklade samarbete med det regionala näringslivet.

Uppdraget att också verka för övriga lärosätens kommersialisering riskeras genom de relativt små resurser som avsätts per år och innovationskontor. Att tillföra ytterligare en kommersialiseringsaktör riskerar att bli ineffektivt. Vad

Fel! Okänt namn på

som krävs är mer pengar och bättre samordning mellan de kommersialiseringsaktörer som redan finns. Det vore klokare att satsa på befintliga strukturer i anslutning till samtliga lärosäten, som inkubatorer och holdingbolag. Vinnova ska fördela pengarna och ta hänsyn till samverkan med näringslivet, Innovationsbrons inkubatorverksamhet, övriga lärosäten och andra aktörer inom kommersialiseringsområdet i syfte att stärka nätverket och samarbetet inom det befintliga nyckelaktörsprogrammet.

Regeringens förslag inom innovationsområdet är otillräckliga och möter inte de utmaningar som det svenska näringslivet står inför. Vi socialdemokrater har under regeringsinnehav utvecklat stödjande strukturer och direkta insatser för att främja innovation. Våra förslag i denna motion fortsätter utvecklingen för att säkra och utveckla innovationsklimatet och innovationer i Sverige.

Regeringen föreslår också en sammanslagning av industriforskningsinstitutet i en statlig institutskoncern för internationell konkurrenskraft och för att kunna attrahera EU-medel samt för stärkt samverkan med näringslivet. Detta är bra men inte tillräckligt, varför vi anser att riksdagen ska anslå 160 miljoner kronor mer än regeringens förslag till förstärkning av institutet. Dessa vill vi använda till att stärka den företagsnära tjänsteforskningen inom de befintliga instituten. Förmågan att samverka med företag och lärosäten när det gäller utveckling av tjänster kan därigenom stärkas. Industriforskningsinstitutet fyller en allt viktigare roll, särskilt i en lågkonjunktur då strategiskt viktig kompetens annars riskerar att gå förlorad.

Energiforskning

Tyvärr tar regeringen inte energiforskningen på allvar. Det nyvaknade intresset för kommersialiseringen av energiteknik motsvaras tyvärr inte heller av ett resurstillskott som skulle kunna kompensera två års passivitet. Sammantaget är det tydligt att regeringen inte förmår att prioritera energipolitiken långsiktigt. Vad som krävs är i stället kraftfulla åtgärder och tydliga besked om riktningen framöver. Därför vill vi socialdemokrater investera drygt 1 500 miljoner kronor mer än regeringen i energiforskning och investeringar bara under de kommande tre åren 2009–2011.

Vår långsiktiga vision är att hela vår energiförsörjning ska baseras på förnybar energi. För detta krävs långsiktiga styrmedel och en kraftig satsning på energiforskning och investeringar i ny energiteknik. En fortsatt satsning på den förnybara energin är nödvändig, och ambitionen för de gröna certifikaten måste utökas för att ge plats för bl.a. vindkraftsutbyggnaden.

Avgörande är att energiforskningen i större utsträckning kan kommersialiseras och resulterar i nya produkter, exportmöjligheter och arbetstillfällen. Steget mellan pilot- och demonstrationsanläggningar och fullskalig produktion av exempelvis andra generationens biodrivmedel måste därför underlättas. Här ska staten ta ett större ansvar. Projekt som kan komma i fråga för statligt riskkapitalengagemang är t.ex. vågkraftsprojekt, anläggningar för andra gene-

rationens förnybara drivmedel eller utvecklingen av nya solceller, elöverföringsteknik eller alternativ motorutveckling.

Även tillgången på riskkapital inom energisektorn måste förbättras. Steget från forskning till färdig produkt underlättas. Affärsutvecklings- och energikompetens ska giftas samman. Ett viktigt komplement är också skapandet av teknikdrivande testmarknader för andra generationens biodrivmedel, fordons-teknik för hybrider samt utprovning av t.ex. laddnings- och tankningsinfrastruktur.

Forskning i små och medelstora företag

FoU-baserat nyföretagande och utveckling av innovativa små och medelstora företag spelar en viktig roll för näringslivets förnyelse, utvecklingskraft och framtida konkurrenskraft. Samtidigt har enskilda entreprenörer och mindre företag ofta begränsade möjligheter att mobilisera nödvändiga resurser för investeringar i tidiga skeden av innovationsprocesser. Den höga tekniska risken och den stora kommersiella osäkerheten kring forskningsresultat innebär att man inte kan förlita sig på att privat riskkapital tar hand om finansieringsbehovet.

De regionala högskolorna är värdefulla tillväxthubbar med nära och framgångsrika samarbeten med det regionala näringslivet. Vi vill fortsätta stärka högskolornas specialisering och samarbete. Mindre industriföretag har sällan resurser att sätta in för att ta del av den senaste forskningen och utnyttja ny kunskap. Industriforskningsinstituterna är därför en viktig länk för att stärka högskolans koppling till de mindre företagen.

Regeringen har förbisett småföretagen i såväl budgetpropositionen som forskningspropositionen, detta trots att Sverige redan i dag i stor utsträckning är beroende av det FoU-arbete som bedrivs i de stora internationella koncernerna. Detta gör oss sårbara och försvagar mindre företags internationella konkurrenskraft. För de stora industriföretagen är det sedan länge naturligt att samverka med forskningssamhället – men i de små företagen och i stora delar av tjänstesektorn är detta långt ifrån lika självklart.

För att stärka småföretagens FoU-arbete lanserar vi därför ett särskilt innovationspaket inom ramen för vårt entreprenörsprogram. Bland annat vill vi avsätta 160 miljoner kronor till ett särskilt innovationslån för uppfinnare. Detta innovationslån ska ges med förenklad ansökningsprocess och sänkta medfinansieringskrav. Det ska nå utanför den akademiska världen och ta till vara de innovationer som kommer ur lång arbetslivserfarenhet och yrkeskunskap. Vi fördubblar också anslagen till forskningsprogrammet Forska och Väx, vilket innebär en nivåökning med 100 miljoner kronor. Av denna utökade satsning ska huvuddelen riktas till småföretag inom den högproduktiva tjänstesektorn och miljöteknikbranschen. Vi vill också inrätta ett nytt program, Designa och Väx, för att stärka småföretagens produktutveckling och design. Vi socialdemokrater anser att riksdagen ska anslå totalt 800 miljoner kronor i förstärkt företagsnära forskning samt forskning i småföretag.

Fel! Okänt namn

Tjänsteforskning

Tjänsteekonomin omfattar ungefär 75 % av den ekonomiskt mätbara verksamheten i samhället. Handeln med tjänster är också det område som växer snabbast i Sverige. Svensk industri och offentlig sektor är också kvalificerade och stora beställare och utvecklare av kunskapsbaserade tjänster. Tjänstesektorn består av många mindre företag som bidrar till sysselsättning och tillväxt. Utvecklingen av innovativa tjänster blir därför allt viktigare för företagens möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad tjänsteforskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver utvecklas. En viktig uppgift är att ta fram begrepp, data och metoder som är anpassade till tjänsteföretagens logik och som förbättrar möjligheten att mäta tjänstesektorns storlek och utveckling.

Forskning kring internationalisering av tjänster och tjänsteinnovation med fokus på användarens eller kundens roll är angelägen. Det handlar också om vilka organisatoriska förutsättningar som förmår att bäst ta till vara människans produktiva och skapande egenskaper. Frågor som arbetsmiljö, organisation och ledarskap blir därmed viktiga i detta sammanhang. Allt detta konstaterar regeringen. Inga resurser avsätts dock i syfte att förverkliga tjänstesektorns potential genom fördjupad tjänsteforskning.

I varuproduktionen blir tjänsteinnehållet en allt större och viktigare del. En varas värde består i ökad utsträckning av inbyggda tjänster i form av forsknings- och utvecklingsarbete, tjänstepaket som projektering, utbildning, drift, underhåll, uppgradering etc. Funktioner som tidigare låg direkt i de tillverkande företagen överförs numera till specialiserade företag.

Den privata tjänstesektorn omfattar allt från städning till finansiella tjänster, från filmproduktion till barnpassning. Många tjänster är högproduktiva och bidrar starkt till den ekonomiska tillväxten och att välståndet ökar. Den borgerliga regeringen har valt en annan strategi där lågproduktiva jobb, som inte bär sig i fri konkurrens på marknaden, subventioneras av staten. De låser in människor i jobb med små utvecklingsmöjligheter och låga löner. Effekten av en sådan politik blir inte fler jobb totalt, bara lägre löner och ökade klyftor. Utbildningsvägarna för vuxna har samtidigt skurits ned kraftigt. Om den ökade ekonomiska betydelsen av tjänster innebär en permanent sänkning av produktiviteten minskar tillväxtpotentialerna. Vi socialdemokrater väljer en annan väg och vill stödja, stärka och stimulera tillväxten i en värdeskapande tjänstesektor. Vi vill se ett branschprogram för en mer kvalificerad tjänstesektor där det skapas jobb. Vi vill också vidta åtgärder för att öka produktiviteten.

Vi vill därför investera i högproduktiva tjänster. Tjänsterna, t.ex. logistiksystem och personaladministration, är i många fall också branschövergripande. Vi vill ta vara på tjänstesektorns stora utvecklingspotential och utveckla ett framtidsprogram tillsammans med företag, akademi och fackliga organisationer inom tjänstesektorn. Vi vill ta ett brett grepp över tjänsteproduktion och forskning. Företagens behov och prioriteringar ska vara styrande. Kopplingen mellan näringsliv och akademi ska stärkas. Fokus ska ligga på att

öka produktiviteten och förädlingsvärdet. Satsningen ska ske inom ramen för branschprogrammen. Vi vill också avsätta 160 miljoner kronor utöver regeringens förslag i syfte att stärka tjänsteforskningen i forskningsinstitutens verksamhet. Genom dessa åtgärder skapar vi en nationell struktur för tjänsteforskning som kan samla och sprida kompetens inom området.

Fordonsforskning

Fordonsindustrin spelar en avgörande roll för svenska jobb, tillväxt och forskning och utveckling. Samtidigt hårdnar konkurrensen, och klimatutmaningen ställer allt hårdare krav på tillverkarna. I regeringsställning initierade vi socialdemokrater därför ett samfinansierat fordonsforskningsprogram med fordonsindustrin. Den moderatstyrda regeringen har inte prioriterat detta arbete och gav först i höst besked om att programmet fortsätter efter årsskiftet, dock på en lägre nivå än vad branschen önskade. Med tanke på den mycket tunga period som fordonsbranschen nu går igenom hade det varit välkommet om regeringen förmått att satsa ytterligare på att stärka branschens konkurrenskraft på såväl kort som lång sikt.

Vi socialdemokrater vill använda de fortsatta fordonsforskningsprogrammen till att göra ett klimathandslag med svensk fordonsindustri. För fortsatt fordonstekniskt spetskunnande inom miljö och säkerhet, för nya jobb och för ett gemensamt krafttag mot klimatförändringarna. Och för en mer miljöinriktad transportsektor. Från fordonsindustrin ska det innehålla ett åtagande om att öka ansträngningarna att utveckla en långsiktigt hållbar fordonsflotta – t.ex. genom utveckling av framtidens hybridbilar.

Vårt besked till fordonsindustrin är tydligt. Vi socialdemokrater vill att Sverige ska behålla sin ställning som en av världens ledande fordonsproducenter. Även i framtiden ska det i Sverige utvecklas fordon från koncept till färdig produkt. I slutändan handlar det om jobben och om med vilka medel vi vill möta den allt hårdare internationella konkurrensen. Därför har vi i vårt budgetalternativ avsatt pengar som innebär att de samfinansierade programmen för fordonsforskning kan fortsätta. Vi vill att det nya forskningsprogrammet ska bygga på bl.a. följande principer:

1. Vi vill avsätta mer pengar

Vi vill öka de statliga insatserna till fordonsforskningen och avsätter nu 500 miljoner kronor per år mellan 2009 och 2013. Vi förutsätter också att fordonsindustrin precis som tidigare mer än fördubblar den statliga insatsen.

2. Minskad miljöpåverkan ska prioriteras

Klimatförändringarna innebär allt högre krav på fordonens utsläpp. Samtidigt blir energieffektiva fordon alltmer efterfrågade, och trovärdighet är avgörande för varje fordonstillverkares överlevnad. Därför anser vi också att investeringar för minskad miljöpåverkan ska vara ett genomgående fokus i de nya fordonsforskningsprogrammen.

3. Helbilsutvecklingen ska stödjas

Fel! Okänt namn på

Ett sammanhållet fordonsforskningsprogram är avgörande för att behålla helbilsutvecklingen i Sverige. Forskningsprogrammen ska därför vara långsiktiga och flexibla över tid samt inbjuda till samarbete över programgränserna.

4. Industrin ska ha ett stort inflytande över resursfördelningen

En avgörande faktor bakom framgångarna är att forskningsprogrammen i stor utsträckning har varit sammanhållna och drivits inom ramen för Programrådet för fordonsindustrin (PFF). Där har fordonsindustrin själv haft ett avgörande inflytande på resursfördelningen.

5. Underleverantörerna ska prioriteras

Allt fler komponenter och system köps i dag in från underleverantörerna. Det kräver att de blir mer inblandade i utvecklingsarbetet. En starkare egen utveckling och deltagande i gemensamma forskningsprojekt med möjligheter till en internationell profilering är avgörande för deras fortsatta konkurrenskraft.

Långsiktig prioritering och samverkan för att utveckla den kliniska forskningen

Forskningsbaserad hälso- och sjukvård leder till snabbare implementering av ny kunskap och snabbare introduktion av kostnadseffektiva metoder till gagn för patienterna. Medicinsk forskning kan i förlängningen ge människor bättre hälsa och ökad livskvalitet. Sverige har i ett internationellt perspektiv haft en framstående klinisk forskning som varit en viktig del i utvecklingen av ett hälso- och sjukvårdssystem som håller en mycket hög nivå. Den kliniska forskningen har också på ett avgörande sätt bidragit till att vi har en framgångsrik läkemedels-, medicinteknik- och bioteknikindustri i vårt land. Några av de viktigaste orsakerna till att vi kunnat ha en högklassig klinisk forskning har varit utbildningar av bra kvalitet, hög andel forskarutbildade i hälso- och sjukvården, patienter som varit positiva till att ingå i forskningsprojekt och god tillgång till biobanker och register. Grundläggande är att Sverige har ett gemensamt hälso- och sjukvårdssystem av hög klass där hela befolkningen ingår, med en sammanhållen skattefinansiering av en hälso- och sjukvård som styrs av principen om vård efter behov.

Förutsättningarna för den kliniska forskningen i Sverige har dock till viss del försämrats. Även om utvecklingen varit likartad i många andra länder har Sverige i ett jämförande perspektiv tappat en del av sitt försprång i kvalitet och förutsättningar. När sjukhusen haft ekonomiska problem eller inriktats på effektiviseringar och ökade åtaganden har forskningen och arbetet med kliniska prövningar fått stå tillbaka. En stor kommande generationsväxling inom vården försvårar situationen. Under de närmaste tio åren kommer 250 forskarutbildade läkare per år att pensioneras. Det är ett bortfall av kunskap som är så stort att det kan riskera hälso- och sjukvårdens möjligheter att hålla högsta medicinska kvalitet om inga åtgärder vidtas för att kompensera detta.

För att skapa goda förutsättningar för den kliniska forskningen krävs tre saker:

- ? Prioritering – ansvariga politiker måste tydligt prioritera den kliniska forskningen.
- ? Långsiktighet – en mandatperiod är en alldeles för kort planeringshorisont.
- ? Samverkan – flera aktörer är beroende av varandra och kan dra nytta av varandra inom den kliniska forskningen. Ett systematiskt samarbete mellan akademi, vårdgivare och industri bör etableras.

Det branschprogram som den socialdemokratiska regeringen tog initiativ till var ett mycket viktigt steg för att utveckla strategisk forskning inom läkemedel, bioteknik och medicinteknik. Det är därför mycket allvarligt att den borgerliga regeringen nu lägger ned detta branschprogram.

De olika aktörerna inom den kliniska forskningen måste ha ett långsiktigt gemensamt perspektiv. För att Sverige ska kunna fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning och kliniska prövningar krävs ett samlat grepp med långsiktig stadga. Statens roll och ansvar bör tydliggöras. Sjukvårdshuvudmännens ansvar och möjligheter bör utvecklas och industrins medverkan uppmuntras.

Särskild uppmärksamhet bör riktas mot utvecklingen av ledarskapet inom vården och möjligheten för vårdens medarbetare att i praktiken arbeta med forskning och utbildning. I den dagliga verksamheten upplever många anställda inom vården att det finns en motsättning mellan utrymme för t.ex. interventionsforskning och de produktionskrav som ställs på verksamheten.

Vi socialdemokrater menar att det ovan nämnda branschprogrammet bör utvecklas till en nationell överenskommelse för den kliniska forskningen. Det kräver att staten tar initiativ till överläggningar om en bred överenskommelse mellan de berörda parterna (staten–landstingen–industrin) om forskningens roll, villkoren inom vården och vilket åtagande och ansvar som varje part ska ha. Överenskommelsen bör medverka till att det upprättas en struktur som möjliggör forskning som en del i vårdens vardag. Målet för statens del bör vara att överenskommelsen ska vara långsiktig och ha bred politisk förankring. Ett sådant långsiktigt samarbete med blocköverskridande politiskt stöd gör att både akademien, industrin och sjukvården tjänar på detta. Därmed blir det en vinst även för staten och medborgarna i form av ökad hälsa, bättre vård och ökad tillväxt.

I vissa landsting pågår omfattande privatiseringar och en utveckling med många olika vårdgivare som kan påverka förutsättningarna för klinisk forskning negativt. Ersättningssystemen bygger i allmänhet på kvantitet. Privata vårdföretag liksom landstingsdrivna enheter som verkar i dessa system är inriktade på att leverera vårdtjänster i en daglig verksamhet till lågt styckepris. Det gör att möjligheterna att delta i eller satsa på forskning och utbildning prioriteras ned. Särskilt stora blir problemen i den högspecialiserade sjukvården. Det skulle vara helt förödande för den högspecialiserade sjukvårdens infrastruktur om de moderata idéerna om att förvandla våra universitets-sjukhus till ”vårdgallerior” med en rad olika privata utförare förverkligas.

Fel! Okänt namn på

Universitetssjukhusens roll som en samlad utvecklingsmiljö för avancerad vård, forskning och utbildning skulle då gå förlorad.

Det är självklart bra och viktigt att jämföra kostnader och effektivitet inom vården. Men det bör göras på ett sätt som tar hänsyn till att utbildning och forskning måste vara en viktig och levande del av sjukvården för att vi långsiktigt ska kunna erbjuda en högkvalitativ och effektiv sjukvård. Vi föreslår att staten medverkar till att det utvecklas metoder för att mäta kostnader och produktion i sjukvården som inte systematiskt missgynnar enheter som arbetar med forskning och vidareutveckling utan i stället värderar denna viktiga del av vården. Förenklade styckeprismodeller riskerar att leda till en utarmning av sjukvårdens komplexa verksamhet.

Universitetssjukhusen och akutsjukhusen har en central roll i landstingens ansvar för medborgarnas vård och de olika vårdkedjornas funktioner. Vi anser att akutsjukhus och universitetssjukhus har en avgörande betydelse kopplat till landstingens lagstadgade ansvar för sjukvården. Dessa bör därför inte läggas ut på entreprenad eller privatiseras. Vi föreslår att villkoren för att lägga ut sjukhus på entreprenad ska regleras i lag.

För att stärka den kliniska forskningen i Sverige bör vi stimulera och bygga vidare på den utomordentliga tillgång till data som finns i svensk hälso- och sjukvård, t.ex. i form av de uppgifter som finns i hälsodatabaser och biobanker. Kopplingen till uppgifter om sociala faktorer och arbete ger en god möjlighet att studera hur folksjukdomar utvecklas.

De nationella kvalitetsregistren bör utvecklas, omfatta fler diagnoser och bli obligatoriska. Det gör det lättare att följa upp kvaliteten i hälso- och sjukvården. Att utveckla vården, introducera nya metoder och öppet jämföra resultat i syfte att hela tiden förbättra verksamheten är viktiga delar av en väl fungerande sjukvård. Av de ca 50 register som finns har cirka hälften kommit så långt i sitt uppbyggnadsarbete att de uppnått god kvalitet. Det behövs ett nationellt stöd för att alla register ska få tillräcklig täckningsgrad, kvalitet och en lättillgänglig och öppen redovisning av resultaten. Alla vårdgivare bör tvingas rapportera in sin verksamhet till registren. I det socialdemokratiska budgetförslaget har vi under utgiftsområde 9 avsatt särskilda medel för utveckling av kvalitetsregister.

Förslaget att ämnesrådet för medicin inom Vetenskapsrådet ombildas till ett ämnesråd för medicin och hälsa tycker vi är riktigt. Det kan bidra till att stärka sambandet och samverkan mellan medicinsk forskning och den kliniska vården och medverka till en ökad samordning av resurser för viktiga projekt som går över ämnesgränserna.

Goda förutsättningar för klinisk forskning är en nödvändighet om svensk hälso- och sjukvård ska kunna hålla högsta internationella klass även i framtiden. Även för industrins möjligheter att verka i Sverige och utveckla nya läkemedel är kliniska prövningar och samverkan med disputerade medarbetare i hälso- och sjukvården av avgörande betydelse.

En angelägen uppgift är att få i gång ett system för att få in nya forskande medarbetare i vården. Det kräver fler tjänster som innehåller tid för klinisk forskning. Det kräver också att karriärvägarna upplevs som tydliga och attraktiva. Vi stöder förslaget att inrätta nya kliniska forskarskolor. Detta möjliggör

en nödvändig breddning och förstärkning av rekryteringsbasen för framtidens forskare i vården. En förutsättning är att det efter forskarutbildningen finns kliniska forskaranställningar på olika nivåer och för olika vårdyrkeskategorier.

ALF-medlen har stor betydelse för den kliniska forskningen och samarbetet mellan staten och landstingen. Utan statens ALF-medel hade landstingen knappast kunnat finansiera sin kliniska forskning. Vi stöder förslaget att ge Vetenskapsrådet en större roll när det gäller uppföljning och utvärdering av den kliniska forskningen inom ALF-medlens ram.

Det är bra att regeringen prioriterar medicinsk forskning som ett av de strategiska forskningsområdena, men vi motsätter oss regeringens metod att detaljstyra inriktningen genom att peka ut vilka diagnoser som ska beforskas.

Sverige ligger långt fram när det gäller att införliva det europeiska regelverket om kliniska prövningar, och detta ökar möjligheterna att få kliniska prövningar förlagda till Sverige. Men tillförlitligheten i publicerade kliniska studier om nya läkemedel har under senare tid ifrågasatts. Det handlar om att negativa studier inte publiceras i samma uträckning som positiva, att artiklar i vetenskapliga medicinska tidskrifter egentligen är skrivna av företag eller att grunddata har hanterats på felaktigt sätt. Problematiken är inte nationell, men det är mycket allvarlig kritik som måste leda till nya bedömningar och åtgärder. Sverige bör snarast utveckla metoder och system för att minska problemen. Det kan t.ex. ske genom öppna kliniska forskningsregister. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder på området.

Läkemedels- och medicinteknikföretag genomför i samband med introduktionen av nya läkemedel och ny teknik och behandlingsmetoder mycket omfattande prövningar. Men efter introduktionen sker ingen uppföljning av behandlingseffekterna. En sådan uppföljning skulle ge sjukvården en möjlighet att följa effekterna av behandlingen för enskilda patienter på ett bättre sätt, samtidigt som industrin får viktig information till fortsatt utveckling. Vi föreslår därför att regeringen tar initiativ till att Sverige, som första land i världen, i klinisk praxis ska följa upp introduktionen av nya läkemedel, behandlingsmetoder och medicinteknisk utrustning. Uppföljningen ska avse avgränsning av patientgrupper, effektstudier, ytterligare säkerhetsstudier och möjligheter till kostnadseffektiv behandling. Sverige skulle på så sätt bli ett föregångsland inom klinisk forskning.

Ett nationellt koordinerat IT-system i sjukvården skulle ha stor betydelse för sjukvårdens utveckling, men också för samarbetet med industrin. Den nationella IT-strategi som den socialdemokratiska regeringen tog fram i bred samverkan med alla centrala aktörer var ett viktigt steg. Nu krävs att nästa steg tas. Vi föreslår att regeringen tar initiativ till ett samarbete mellan myndigheter, sjukvårdshuvudmän och berörd industri för att utarbeta en uppdaterad version av den nationella IT-strategin.

Miljö- och klimatforskning

Regeringens forskningspolitik saknar ett framåtsyftande och offensivt perspektiv som kan bidra till att möta klimatutmaningen. För oss socialdemokrater råder inget motsatsförhållande mellan vikten av hållbar utveckling genom ekonomiskt hållbar tillväxt och klimat- och miljömässigt hållbar tillväxt. Arbetet för att minska samhällets klimatpåverkan måste vara en övergripande prioritering för den svenska regeringen, och forskningen har en betydelsefull uppgift i detta arbete. Klimat- och miljöforskningen, liksom forskningen inom de areella näringarna, ger oss långsiktig kunskap om hur våra naturresurser kan hanteras på ett hållbart sätt.

Vi delar regeringens ambition att kommersialiseringen av forskningsresultat ska öka. Därför föreslog vi redan i de forskningspropositioner vi tidigare lagt fram en rad åtgärder som har främjat detta. Det gläder oss att regeringen fortsätter detta arbete. En självklar komponent är att idéer, innovationer och forskningsresultat också måste vara klimatsmarta och bidra till en hållbar global utveckling. Vi ser det som självklart att holdingbolag, avknoppning, samarbeten mellan lärosäten och näringsliv innehåller komponenter av att målsättningen är ett globalt hållbart samhälle. Utöver att forskningens och innovationernas idéer ska vara långsiktigt globalt hållbara bör också forskningen i sig bedrivas alltmer klimatsmart. Det ska gälla allt från forskningsanläggningar, universitet och högskolor och där så är relevant näringslivet.

Energiforskningen presenteras i propositionen som den borgerliga regeringens största enskilda strategiska satsning. Samtidigt konstateras vagt att de fossila bränslena kommer "under lång tid att vara en viktig energikälla, speciellt för fordon". Regeringen föreslår att tekniker utvecklas för att ta hand om de växthusgaser som fossila bränslen ger och propagerar för elektriska drivsystem och hybridfordon. Några rader ägnas också åt andra generationens bi drivmedel. Vi socialdemokrater anser att utvecklingen av biogas som bränsle går alltför långsamt och vill påskynda den processen. Sverige har hittills räknats som ledande vad gäller rening av biogas för fordonskvalitet, och vi ska behålla den tätpositionen. Här krävs en intensifierad forskning. Gödselbaserad biogasproduktion har dubbel klimatnytta; den minskar utsläppen av växthusgaser från jordbruket och ökar tillgången på förnybar energi.

En hittills världsledande skogsforskning bidrar till att stärka Sveriges internationella konkurrensförmåga. Vi anser att kunskaper och teorier fortsättningsvis måste sammanställas inte enbart från skogsvetenskaperna, utan också från samhällsvetenskap, ekonomi, ekologi, sociologi m.m. De ska göras tillgängliga för intressenter från allehanda sektorer. Vi beklagar att regeringen inte vill låta branschprogrammet för skog och trä fortsätta.

Regeringens forskningsproposition beskriver dock, liksom regeringens skogsproposition från våren 2008, till största delen förslag på satsningar som innebär en höjning av produktionen i skogsbruket. Det handlar om utveckling av effektivare produktionsmetoder, avverkning på otjälad mark, massförökning av förädlade plantor etc.

Fel! Okänt namn på

Den svenska skogspolitiken omfattar *två* av riksdagen fastställda och jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Miljömålet innebär att skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga ska bevaras och att biologisk mångfald och genetisk variation ska säkras. Produktionsmålet säger att skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt hög avkastning. Vi anser att det även i forskningspropositionen är svårt att uppfatta den jämställda balansen.

Från socialdemokratisk sida har vi sedan länge markerat att vi vill bryta Sveriges oljeberoende till år 2020. Vi vet att vi kan göra det genom utvidgad forskning, stram energieffektivisering och intensiv satsning på förnybara energikällor. Inom forskningen och utvecklingen menar vi att skogsbrukarens omställning till energiproducent har en given plats. Kommunikationsforskningen spelar också en central roll för att finna nya vägar till resande.

Havsmiljöutredningen, tillsatt av den tidigare socialdemokratiska regeringen, föreslog i sitt slutbetänkande en kraftfullt utökad forskningsinsats för att komma till rätta med de allvarliga havsmiljöproblemen. Havsmiljöforskning kan omfatta en rad olika områden och ge betydelsefullt stöd i vår strävan att uppnå de nationella miljö kvalitetsmålen för havsmiljön.

Människans inverkan på ekosystemen i haven måste noggrannare utredas, särskilt som den generella kunskapen om havsmiljön är betydligt sämre än om andra ekosystem. Från socialdemokratisk sida anser vi det nödvändigt att tydligt beskriva havsmiljön under ytan. Vi måste förändra bilden av havet såsom en plats med oändlig kapacitet att ta emot det vi människor inte vill ha. Vi föreslår därför att en vetenskaplig panel, efter modell från FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), tillsätts för Östersjön och att havsmiljöarbetet inom Helsingforskommissionen (Helcom) lyfts upp till statsministernivå. Ett internationellt forskningscentrum för utbildning kring liv och miljö i Östersjön bör skapas.

Svensk fordonsindustri är en nyckel till omställningen till en mer miljöinriktad transportsektor. Det är även mot denna bakgrund kommunikations- och fordonsforskning är ett högt prioriterat område.

En annan aspekt av hållbar utveckling är University of the Arctic som är ett exempel på ett internationellt samarbete mellan universitet och högskolor som förbättrar möjligheterna för människor i den arktiska regionen att ta del av högre utbildning, stärker de arktiska folkens gemensamma identitet och utvecklar kunskap inom specifikt arktiska forskningsområden.

Humaniora och samhällsvetenskap

Humanioras och samhällsvetenskapernas insikter och färdigheter genomsyrar samhällets alla verksamheter. Därför är satsningar på humaniora och samhällsvetenskap fundamentalt för samhällets utveckling. Det gäller inte minst demokratin. Statsvetenskaplig forskning ger oss kunskap om hur människors preferenser mest rättvisande kan omvandlas i politiska beslut och hur alla grupper i samhället kan inkluderas. Juridisk forskning, för att ta ett annat

Fel! Okänt namn på

exempel, utvecklar lagar och rättsväsende så att rättssäkerheten kan stärkas. Men humaniora och samhällsvetenskap är också avgörande i en modern ekonomi. Forskning om människors beteende ger lärdomar som behövs såväl för utvecklingen av vården och omsorgen, som för innovationer inom tjänstesektorn och varuproduktionen. Språkforskarnas bidrag till kommunikationen och historikernas perspektiv kan användas och används inom alla samhällssektorer.

Människors möjligheter att förstå skeenden, utvecklas tillsammans och tillägna sig konsekvenserna av globaliseringen ökar med god samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Konstens betydelse och påverkan i samhällsutvecklingen ska inte underskattas, och om detta ska vi också kunna forska.

Humaniora och samhällsvetenskap drar ofta det kortaste strået då dess betydelse för kommersialisering och utveckling av nya tjänster och varor underskattas, vilket ger att dessa vetenskapsområden inte kan attrahera samma omfattning av externa medel. Staten måste alltid ha ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden som inte på samma sätt som andra är kommersialiserbara eller på andra sätt kan attrahera externa medel. Därför satsar vi socialdemokrater 80 miljoner kronor mer än regeringen på dessa forskningsområden.

Utbildningsvetenskaplig forskning ska stärka skolans kunskapsuppdrag

Det är anmärkningsvärt att regeringen helt avstår från att komma med förslag om att stärka utbildningsvetenskapen. För att Sverige ska ha en förskola, skola och vuxenutbildning i världsklass krävs också att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. En starkt utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet har därför en stor strategisk betydelse. Den utbildningsvetenskapliga forskningen ska bedrivas i nära anslutning till lärarutbildningen och svara mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Vi kan konstatera att lärarutbildningen jämfört med andra högskoleutbildningar fortfarande har alldeles för få disputerade lärare. Vi socialdemokrater förslög i vår budgetmotion en satsning på att stärka kvaliteten inom framför allt humaniora och samhällsvetenskap, vilket skulle leda till ökad forskningsanknytning i grundutbildningen. Vi menar också att den praxisnära forskningen med relevans för lärares yrkesverksamhet och förskolans, skolans och vuxenutbildningens behov fortfarande har för liten omfattning. För att kunna nå de mål för skolan som vi alla är mer eller mindre överens om fordras forskning som utvecklar användbar kunskap för dem som är verksamma inom skolan. Därigenom kan såväl kvaliteten som effektiviteten i lärares arbete öka.

Vi anser att behovet av utbildningsvetenskaplig grundforskning och tillämpad forskning är stort. Därför vill vi att utbildningsvetenskaplig forskning ska utvecklas, både i omfång och i kunskapsöverföringen från forskning till verksamhet. Ska den politiska nivån och myndigheter kunna göra rätt prioriteringar måste problembilden och effektiviteten i olika åtgärder vara dokumenterad och styrkt. För att utveckla svensk förskola, skola och vuxenutbildning och den pedagogiska yrkesverksamheten krävs mer av utbildningsvetenskaplig forskning som utvecklar ett större vetenskapligt förhållningssätt bland såväl lärarstudierande och lärarutbildare som lärare och pedagoger.

En utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet ska ha såväl en tvärvetenskaplig profil som en disciplinär. Båda riktningarna är nödvändiga för att ta fram ny kunskap. Vi anser också att samverkan och forskarutbyte på internationell nivå är prioriterat och bör öka.

Vi vill redan nu öka anslagen till utbildningsvetenskaplig forskning. Vi vill också permanenta den utbildningsvetenskapliga kommittén och göra den till ett eget och nytt ämnesråd inom Vetenskapsrådet. Genom dessa åtgärder säkerställs ökade anslag till skolforskning.

De forskarmiljöer som får del av dessa medel ska också få en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i förskola, skola och vuxenutbildning samt att kunskaperna omsätts i praktiken. Vi vill också stärka den praxisnära forskningen genom att fler yrkesverksamma lärare ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med sitt ordinarie arbete eller där redan disputerade lärare bedriver forskning parallellt med undervisning i förskolan, skolan och vuxenutbildningen. Vi socialdemokrater anser att riksdagen ska anslå 100 miljoner kronor för utbildningsvetenskaplig forskning att fördelas av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga ämnesråd. När den nu pågående utredningen om lärarutbildning har presenterats och regeringens förslag på densamma lagts fram kommer vi socialdemokrater att samlat pröva frågor och förslag.

Arbetslivsforskning

Vi socialdemokrater har varit starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet (ALI) samt hur regeringen har skött nedläggningen. Vid nedläggningen borde regeringen ha analyserat och säkerställt hur inledda forskningsprojekt och utbildningar skulle kunna slutföras. Vi vill säkerställa att en del av de ökade forskningsanslag som vi föreslår tillfaller arbetslivsforskningen.

Arbetslivsinstitutet har bedrivit världsledande forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden. Det har spelat en stor roll för att ta fram modeller för en god arbetsmiljö samt bedrivit forskning om hur ohälsa kopplad till dålig arbetsmiljö kan förebyggas. Avvecklingen av ALI innebär att den arbetsrelaterade forskningen nu snabbt nedmonteras och ett stort kunskapskapital har gått till spillo. Sverige och Portugal är numera de enda EU-länderna

Fel! Okänt namn på

utan ett arbetslivsinstitut. Regeringens proposition säkerställer inte forskningen om arbetslivet. Den ersätter inte alls de förlorade resurser som försvann vid nedläggningen av Arbetslivsinstitutet. Att arbetslivsforskningen inte ges tillräckliga anslag kan bli ett kvitto på att den borgerliga regeringens nedskärningar i välfärdssystemen kommer att bli svårare att utvärdera.

Konsekvensen blir att vi kommer att sakna en överblick av läget och utvecklingen i arbetslivet. Det kommer att drabba människors arbetsmiljö när den kunskapsutveckling genom forskning som skulle kunna ge dem ett bättre arbetsliv inte kan fortsätta. Vardagens tunga problem i arbetslivet kräver en flervetenskaplig forskning i nära samverkan med arbetsmarknadens parter. Svensk arbetslivsforskning har haft förmågan att skapa värde för samhället, företagen och individen. Regeringens förslag till finansiering av arbetslivsforskning är otillräckligt. Vi ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en av de utvägar som nu måste till för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. En översyn av möjliga framtida strukturer bör göras. Vi socialdemokrater tillskjuter 20 miljoner kronor extra till ett särskilt forskningsprogram om kvinnors arbetsmiljö.

Samverkansuppdraget

Universitetens och högskolornas samverkansuppgift, den s.k. tredje uppgiften, behöver förtydligas. Vi tillstyrker därför förslaget till ändring av högskolelagen där nyttogörande forskningsresultat betonas mer. Det är dock viktigt att nyttogörande inte enbart ses ur ett strikt kommersialiseringsperspektiv. När samverkansuppgiften innebär en tvåvägskommunikation, där forskare och studenter också tar in praktiska erfarenheter och nära följer samhällets och arbetsmarknadens utveckling, stärker det kvaliteten i utbildning och forskning. Forskningen ska verka för nyttogörande också när det gäller processer i arbetslivet och den offentliga sektorns verksamhet och verka för ett jämställt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle.

Infrastruktur

Vi vill investera mer än regeringen på forskningens infrastruktur. Detta är en av statens kärnuppgifter som dessutom blir allt viktigare. Det är avgörande för att kunna vidmakthålla och stärka Sveriges position i forskningsvärlden, och det inverkar tydligt på våra möjligheter att rekrytera och behålla världens bästa forskare. Med stora infrastrukturinvesteringar lägger vi en god grund för internationella samarbeten och utländskt forskningskapital. Därför har staten en central roll. Vi vill också att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att utreda hur den nationella infrastrukturen kan stärkas. Vi tillstyrker regering-

ens förslag till medel till bl.a. databaser, biobanker och register, men det räcker inte. Arbetet för att förlägga European Spallation Source (ESS) till Lund måste ha högsta prioritet. En viktig förutsättning för att nå detta mål är att den nya synkrotronen Max IV kommer till stånd. Det är viktigt att utvecklingen följs noggrant.

Vi anser att riksdagen bör hålla öppet för att ytterligare resurser ska kunna tillföras för att en trovärdig motfinansieringssituation ska uppnås för ESS. Sammantaget vill vi avsätta 625 miljoner kronor under fyra år för infrastruktursatsningar av största nationella betydelse. Särskilt ESS och Max IV är alltför viktiga för att vara föremål för någon större partipolitisk oenighet. Därför bör riksdagens partier hållas väl informerade om utvecklingen. Blocköverskridande samtal bör föras som gör att arbetet och inriktningen kan vidmakthållas långsiktigt, samtal som bör föras tillsammans med företrädare för regioner och näringsliv. Att initiera och säkerställa dessa samtal för att möjliggöra de nödvändiga satsningarna åvilar regeringen.

Internationalisering och EU:s forskningsprogram

Forskningens betydelse ökar i ett internationellt perspektiv. Dels behövs ökad kunskap för att lösa de globala problemen inom hälsa, fattigdom och miljöförstöring, dels behövs en förbättrad förståelse av nya internationella maktrelationer, nya internationella aktörer och spelregler. Det internationella samarbetet inom forskningen är av central betydelse.

Regeringens skrivningar om internationell och EU-finansierad forskning är anmärkningsvärt svaga. I stället för att ta ett samlat grepp och erkänna statens uppgift att samordna och möjliggöra deltagande uppmanar man de olika forskningsfinansiärerna att själva vara mer aktiva. Detta gör man trots att Sverige i dag långt ifrån utnyttjar sin fulla potential när det gäller europeiska samarbeten och att söka och erhålla medel ur EU:s olika forskningsprogram.

Vi vill etablera ett nationellt centrum för kompetensuppbyggnad och rådgivning till svenska forskningsfinansiärer. Målsättningarna ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s statliga forskningsmedel allokteras till projekt där svenska universitet, högskolor och företag deltar. Vi vill också att regeringen utreder former och förutsättningar för ett ökat nationellt ansvarstagande för medfinansiering inom EU-projekt. Vi socialdemokrater anser att riksdagen ska anslå 120 miljoner kronor för internationalisering.

Svenskt forskningsutbyte måste också intensifieras med länder utanför Europeiska unionen. Det är önskvärt att Sveriges exportfrämjande arbete och kulturfrämjande och globala varumärkesbyggande arbete genom utlandsbeskickningar och andra institutioner ges möjlighet till ökad kompetens om svensk forskning, i syfte att stödja långsiktigt kontaktskapande mellan svenska och utländska forskare. Hinder för utländska yngre forskare att eta-

Fel! Okänt namn på

blera sig i Sverige och fortsätta verka i Sverige efter disputation ska motverkas, och utländska doktorander ska ges samma ersättningar och sociala skyddsnät som sina svenska kolleger. Svensk forsknings- och biståndspolitik ska samverka i syfte att nå kunskapsöverföring till och från Sverige, en ekologiskt hållbar global utveckling, fattigdomsbekämpning och en stärkt respekt för mänskliga rättigheter.

Fel! Okänt namn på

Ekonomisk översikt

Vårt förslag	2009	2010	2011	2012	2009–2012
Ökade anslag till universitet och högskolor	850	400	300	400	1 950
Strategiska områden	400	400	200	400	1 400
Energiforskning	200	555	800	*	1 555
Förstärkning av branschprogram	100	100	100	100	400
Forskningsråd	490	215	105	305	1 115
Infrastruktur, däribland Max IV och ESS	350	75	75	125	625
Industriforskningsinstitut	140	140	40	40	360
Innovationspaket	100	–	–	50	150
Slopad högskoleoms	300	–	–	–	300
Meriteringstjänster för yngre forskare	100	100	100	100	400
Småföretag/Forska och väx	100	100	100	100	400
Del av stimulanspaket via Vinnova	500	0	0	–	500
Internationalisering	30	30	30	30	120
Summa	3 660	2 115	1 850	1 650	9 275

S-förslag jämfört med regeringen	2009	2010	2011	2012	2009–2012
Ökade anslag till universitet och högskolor	100	100	100	100	400
Strategiska områden (till posten UoH ovan)	–100	–100	–100	–100	–400
Energiforskning	200	555	800	*	1 555
Förstärkning av branschprogram	100	100	100	100	400
Forskningsråd	115	115	105	105	440
Infrastruktur, däribland Max IV och ESS	250	75	75	75	475
Industriforskningsinstitut	40	40	40	40	160
Innovationspaket	–	–	–	–	–
Slopad högskoleoms	–	–	–	–	–
ESS (till infrastruktur)	–150	–	–	–	–150
Regeringens disposition (till infrastruktur)	–25	–	–	–	–25
Meriteringstjänster för yngre forskare	100	100	100	100	400
Småföretag/Forska och väx	100	100	100	100	400
Del av stimulanspaket via Vinnova	500	–	–	–	500
Internationalisering	30	30	30	30	120
Total ökning jämfört med regeringen	1 260	1 115	1 350	550	4 275

* Preciserar i kommande budgetmotion.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 14 november 2008

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Roland Bäckman (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)